

Kreiranje sukoba pi

Gustina i brzina vremena i događaja čini da smo skoro zaboravili na letošnji poziv predsednika države na unutrašnji dijalog o Ustavu. Malo ko je od tog poziva nešto očekivao. Sada vidimo i zašto. Pogledajmo šta se događa u tzv. "javnoj raspravi" o radnom tekstu amandmana na Ustav Srbije, koja bi trebalo da bude bar deo tog "unutrašnjeg dijaloga" o Ustavu. Krajem leta predsednik Republike je, govoreći o promeni Ustava Srbije, rekao da "taj akt neće biti donet na prepad i bez širokog konsenzusa".

Rekao je Vučić tada i da "mora da postoji saglasje najvećeg broja građana Srbije i da to mora da bude veća većina i značajnije saglasje različitih političkih činilaca da bi Ustav mogao da opstane, a ne da ga ponovo za pet godina donosimo" (Beta, 21. 8. 2017)

Osim Demokratske stranke, koja je iznela svoj predlog ustavnih promena u oblasti pravosuđa, razumevši da se ne može biti ozbiljna partija, a odbijati raspravu o Ustavu, druge opozicione partije su ili odbile ili ignorisale razgovor o ovom pitanju. Civilno društvo je bilo aktivnije. Pored početnog učesća u konsultacijama koje je letos organizovalo Ministarstvo pravde i protestnog napuštanja istih, krajem oktobra na konferenciji *Demokratski do ustavne reforme* veliki broj udruženja i organizacija civilnog društva iskazao je jasnu nameru da raspravlja o promeni Ustava. Založili su se većinom za sveobuhvatnu promenu Ustava, insistirajući da se u delu o pravosuđu postave jasne garancije nezavisnosti i doslednije primeni princip podela vlasti.

NE/JAVNA RASPRAVA: Kad je pred sam kraj 2017. godine potpredsednik SNS Miloš Vučević povodom jedne oslobađajuće presude napao sudije i pravosu-

đu. Za razliku od štrajka advokata, kada je odgovornost za kolaps pravosuđa prebačena na advokaturu, ovog puta sukob se kreira na liniji građani - sudije, i to na osnovu toga što su građani, navodno, mnogo nezadovoljni pravosuđem, i sudijama, i tužiocima. Sudijama i tužiocima se pripisuje želja da "sami vladaju" pravosuđem nauštrb interesa građana jer najbolje je javnost nahuškati na one od kojih vlasti pretila opasnost. Kao i toliko puta dosad

Piše: **Nataša Vučković**

de pitajući ih da li služe lopovima ili narodu, a u kontekstu gotovo istovremene najave ministarke pravde da će tokom januara biti objavljen predlog za izmenu Ustava, moglo se sa dovoljno sigurnosti predvideti da se pravosuđu ne sprema ništa dobro. Iako komentisanje sudskih odluka nije retkost u Srbiji, Vučevićev napad na pravosuđe bio je jak udarac vladavini prava i njegov efekat vidi se u ovoj tzv. "javnoj raspravi" o radnom tekstu amandmana. Izgleda da je izvršnoj vlasti baš takva izjava bila potrebna kako bi se javnost pripremila na ton koji će predstavnici Vlade zauzeti u javnoj raspravi, branioci ideje nezavisnosti pravosuđa obeshrabrili i umanjila snaga njihovih argumenata.

Naime, autori radnog teksta amandmana svesni su, naravno, da se ovim amandmanima pravosuđe dodatno podjarmljuje izvršnoj vlasti. Opravdano su očekivali da će, pre svih, amandmane kritično dočekati sudije i tužioc i da će u javnosti oni biti viđeni kao glavni, i to kompetentni protivnici. S obzirom na to da su političke stranke zauzete beogradskim izborima i da se velike reakcije s njihove strane ne očekuju, zadatak se učinio lakim – trebalo je samo kreirati utisak da se kritičari amandmana (tj. vlasti), ovog puta sudije i tužioc, bore za svoje uske esnafske interese, a protiv interesa građana. Sudijama i tužiocima se pripisuje želja da "sami vladaju" pravosuđem nauštrb interesa građana jer najbolje je javnost nahuškati na one od kojih vlasti pretila opasnost, kao i toliko puta dosad. Setimo se, na primer, štrajka ad-

Pravosuđa i građana

vokata prouzrokovanog zakonom o javnim beležnicima, kad je ministar pravde svu krivicu za višemesečni štrajk prebacivao na advokate, pravdajući se tako građanima zbog odlaganih ročišta. Ovog puta, sukob se kreira na liniji građani – sudije, i to na osnovu toga što su građani, navodno, nezadovoljni pravosuđem, i sudijama i tužiocima. Potvrdu ove teze možemo čuti gotovo svaki put kad ovih dana slušamo javne nastupe gospodina (Čedomira) Backovića, pomoćnika ministra pravde. On napada sudije koji kritikuju predloženi radni tekst izmena da se bave politikom, da žele apsolutno vlasništvo nad pravosuđem, a da građani, eto, “ne kažu ništa”. Možda samo još neke organizacije civilnog društva učestvuju u raspravi, ali “stalno iste”. Time implicira da građani sve nedaće u pravosuđu vide kao posledicu želje za nezavisnošću i

slobodnim sudijskim uverenjem. S obzirom na to da gotovo nema drugih predstavnika vlasti koji govore o radnom tekstu amandmana, nameće se zaključak da za takav narativ Backović ima podršku i svoje neposredne šefice, ministarke pravde, ali i drugih u Vladi, pa i premijerke, koja bi morala reagovati na napade na pravosuđe, omalovažavanje predstavnika sudske vlasti i ugrožavanje poverenja građana u sud i pravosudne institucije.

PROTIV NEZAVISNOSTI SUDA: Prvo, nije poznato na osnovu čega i kog istraživanja se tvrdi da su građani u toj meri kivni na pravosuđe. Sigurno je da mnogi nisu zadovoljni pristupom pravdi, dostiznosti pravde, dugim trajanjem sudskih postupaka, ali da li su razlog njihovog nezadovoljstva samo sudije ili su ti razlozi možda

još više u lošim i kontradiktornim zakonima, pretpostavljenoj korupciji na političkom polju ili prepoznatim boljim izgledima za uspeh moćnije strane u postupku, bilo da je to država ili veća firma... Uostalom, istraživanje stavova građana koje je sproveo IPSOS tokom jeseni 2017. pokazuje da građani jasno vide razlog problema u pravosuđu: oko polovine građana smatra da je sudstvo u Srbiji potpuno politizovano, a samo četiri procenta građana vidi sudstvo kao instituciju nezavisnu od politike.

Drugo, ovako velikom “larmom” predstavnika izvršne vlasti na sudije i tužioce pokušava se u javnosti zamagliti stvarna priroda predloženih amandmana. Umesto da se otklone nedostaci sadašnjeg Ustava, čitavim nizom novih rešenja još se više umanjuju garancije nezavisnosti pravosuđa. Briše se, na primer, sadašnja odredba Us-

tava koja zabranjuje svaki uticaj na sudiju u vršenju sudijske funkcije. Predlaže se loša i sumnjiva odredba o premestivosti sudija u slučaju “preuređenja sudskog sistema”, što je izraz pravno nejasan (ne krije li se tu opasnost za novi reizbor?). Sudska praksa se uvodi kao izvor prava suprotno našoj pravnoj tradiciji.

Tome je u osnovi napad na slobodu sudijskog uverenja, a i namera, koja bi se kasnije zakonom sprovela, da se ujednačavanje sudske prakse poveri tzv. Sertifikacionoj komisiji kao vansudskom telu, čime se stvara prostor za dodatni uticaj vansudskih aktera na pravosuđe. Ponovo se uvodi mogućnost da ministar pravde pokrene postupak za razrešenje sudija i predsednika sudova iako je Ustavni sud još 2002. doneo odluku da se takvim ovlašćenjem ministra narušava načelo podele vlasti i nezavisnosti sudija. Propušteno je, na primer, da se predvidi ustavna garancija nezavisnosti sudskog budžeta, što je inače važan deo Nacionalne strategije reforme pravosuđa. Uvode se novi izrazi koji ne predstavljaju pravni standard i čije značenje nije poznato, kao što je na primer “privatna funkcija”.

ZLATNI GLAS: Najviše neslaganja provocirali su amandmani koji regulišu položaj i sastav Visokog saveta pravosuđa. Jednu polovinu Saveta činiće sudije, dok će drugu polovinu činiti “istaknuti pravnici” koje bira Narodna skupština. Predsednik će se birati iz reda ovih poslednjih i on će imati “zlatni glas” – dakle, odluke bi se donosile prostom većinom, za koju su dovoljni glasovi “istaknutih pravnika”, a sudije će zapravo uvek biti u manjini. Kad se uzme u obzir da kriterijumi za “istaknutog pravnika” nisu određeni, čak ni onoliko koliko to čini sadašnji Ustav (da bi bio izabran za sudiju Ustavnog suda, istaknuti pravnik mora imati 40 godina života i 15 godina iskustva u pravnoj struci!) i da se zna kako u parlamentu (ne) funkcionišu demokratska debata i kako se nameće “tiranija većine”, jasno je da će VSS biti pod još većim pritiskom politike, odnosno partijske većine.

Širokoj kritici izložen je i predlog da se za sudije prvostepenih sudova mogu izabrati samo oni koji su prošli obuku u “instituciji za obuku” tj. u Pravosudnoj akademiji. Ovo ne bi bilo sporno, da Pravosudna akademija nije pod

direktnom ingerencijom izvršne vlasti, odnosno Ministarstva pravde, i da se time ne narušava načelo jednake dostupnosti javnih funkcija. Predložena rešenja za tužilaštvo onemogućavaju da se pozicija tužilaštva unapredi već se upliv političkog uticaja izvršne vlasti još više vidi nego kod sudstva.

I na kraju, o radnom tekstu amandmana struka je rekla svoju reč – i Vrhovni kasacioni sud, i Visoki savet sudstva, i skoro svi profesori ustavnog prava u zemlji, i udruženja sudija i tužilaca. Pridružuju im se brojna građanska udruženja, koja znaju da je nezavisnost sudija i nezavisnost sudstva pravo građana i da je ona uslov i za ekonomski razvoj. Ostaje da se vidi da li će prevagu odneti stručni argumenti ili politička volja. Ostaje i očekivanje da će Venecijanska komisija sagledati nedostatke ovih amandmana i da će insistirati na mnogo čvršćim temeljima sudijske nezavisnosti. Način na koji se vodi javna rasprava ukazuje da će se politizacija pravosuđa nastaviti i da ćemo biti svedoci još jedne propuštene prilike da postavimo jasne garancije sudske nezavisnosti. ❏

(Autorka je narodna poslanica)